DISSERTATIO CHIRVRGICA
DE
SVPERFLVIS
ET NOXIIS QVIBVSDAM
IN CHIRVRGIA

QVAM

FAVENTE DEO

SVB PRAESIDIO

VIRI

EXCELLENTISSIMI ATQVE EXPERIENTISSIMI

LAVRENTII HEISTERI

MED. DOCT. ANAT. CHIR. ET THEOR. PROF. PVBL.
COLLEG. CAES. NAT. CVRIOS. ET REGIAE BEROLIN.
SOCIET. COLLEGAE
SVIQVE ORDINIS H. T. DECANI

DIE XXII *APRILIS* MDCCXVIIII

IN ORDINE CIRCVLARI

PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISITIONI
SVBMITTET ET DEFENDET

AVTOR

O. HENRICVS SCHV̈TTEVS
SVSATO-GVESTPHALVS.

ALTORFII
LITTERIS IOD. GVIL. KOHLESII ACAD. TYPOGR.

VIRO

PRAENOBILISSIMO ET AMPLISSIMO

DIEDERICO DVMEO

CIVITATIS ISERLOHNIENSIVM

CONSVLI OPTIME MERITO

IAM VERO

PROPTER SENIVM SVMMVM EMERITO

TEMPLORVM ANTISTITI GRAVISSIMO

SENI PLVRIMVM COLENDO

FAMILIAE ORNAMENTO

FAVTORI ET COGNATO

OMNI HONORIS AMORISQVE CVLTV

PROSEQVENDO

DISSERTATIONEM HANC

CONSECRAT

AVTOR

IOANNES HENRICVS SCHVTTEVS

SVSATENSIS.

L. B. S.

TRitum atq; vulgare Docentium Disputantiumque axioma est : SVPERFLVA NON NOCENT; *quod in multis præclare a viris doctis usurpatur : quare ex illo in omnibus vitæ partibus, nempe Sacris, Publicis, Privatis, Forensibus Domesticisque in rebus, aut si nobiscum quid agimus, vel cum aliis contrahimus, illa egregia obtinetur sententia. Vulgus etiam nostratium hac ipsa, tanquam lege, utitur, quando ita loquitur :* Es ist besser zu viel / als zu wenig : Uberfluß schadet nicht : Man kan des Guten nicht zu viel thun : Wir wollen das noch zum Uberfluß thun: *&c.*

Contrarium vero in chirurgia evenire, paucis exemplis, ratione & experientia comprobatis, ostendam : ea quidem methodo, ut primum supervacanea recenseam, deinde vero causas originemve eorum ex his eliciam. Miraberis forsitan, Lector candide, me iuvenem de tam ardua, tamque odiosa materia scripsisse. Scias autem velim, mihi non animum esse, Momi Zoilive instar, bonorum magnorumq; virorum opera inimico dente rodendi,

sed imperitorum improborumque solum chirurgo-rum ignorantiam & fraudes detegendi: quæ, pro dolor! tales sunt, ut magno cum ægrotantium damn in corpus & crumenam redundent. Ex quibu deniq; factum est, ut vulgus a quolibet chirurgo tan quam carnifice & iudæo abhorreat, imo hos liben tius admittat, quam chirurgum. Sic periti, doct atque probi chirurgi, quod dolendum! odio ha bentur, male distinguente & iudicante vulg Casus duos adhuc memoria teneo, ubi saucia mori mallebant, quam chirurgo se subiicer Primus, spreto chirurgo eiusque auxilio, animan efflavit; alter a sacerdotibus & cognatis vix de mum coactus, vinculisque ligatus, operationen passus, evasit, inq; hunc diem (quantum novi) v vit. His aliisque casibus commotus, de super vacaneis & noxiis in chirurgia damnisque ind ortis scripsi. Omnia quidem in una dissertation recenseri non possunt, potiora tamen attingam quam brevissime potero, ne, de superfluis agen ipse supervacanea verba dicam, fusiorque sim & in illud incidam: Turpe est doctori, cun culpa redarguit ipsum. *Faxit DEVS, ut, quod suscipio, eveniat feliciter!*

ΣΥΝ ΤΩΙ ΘΕΩΙ.

§. I.

DE *superfluis & noxiis vel inutilibus in chirurgia* iam acturus, hoc præcipue monendum esse puto, me non legitimum usum, sed abusum rerum chirurgicarum; neque necessaria, sed revera *supervacanea* aut *inutilia*, reprobare.

§. II.

Omitto consulto *supervacaneorum*, *noxiorum* aut *inutilium* definitionem & etymologiam, cum certo sciam, neminem esse, qui *supervacui*, *noxii* atque *inutilis* significationem ignoret: quare inoffenso pede ad rem ipsam progredior.

§. III.

Exordiar ab INSTRVMENTIS, & primo a *cauteriis*: quorum copia tanta est, ut apud *Albucasin Lib. I. Meth. medendi* XXX numeres: quorum non solum pars supervacanea, sed etiam valde inepta est ad operationes chirurgicas exercendas. Hunc numerum *Paræus Lib. XVIII* maiorem reddidit, & XXXIX figuris expressit: quem vero multum minuit *Io. Andr. a Cruce, in officina sua chirurgica*, qui tamen & ipse multa incongrua nobis offert, suo tempore atque ætate selectissima. *Gabriel Ferrara* X, & *Scultetus Tab. I & XIX Armamentarii* XVII commendant. *Solingen* Tab. XI edit. Amstelod. XXXIV figuris expressit. *Fienus* in egregio *de Cauteriis* tractatu, aliique alia profeunt. Ex quibus omnibus pauca ad omnes operationes sufficere possunt, si modo ad subiecta & casus di-

 versos

versos figurae atque magnitudinis debita proportio habeatur. Sic etiam maxime supervacaneum esse censeo, quod veteres, & qui illos adhuc sequuntur, *cauteria* quaedam *ex auro argento*ve confecerint: quae tamen parum aut nihil efficacius operantur. Contrarium potius de *ferro* asseverare licebit, quod ad cauteria optimum sit, dum maiori vi, virtute sua adstringente, in corpora agere potest. Ceterum de cauteriis videantur *Marc. Aurel. Severinus de efficaci medicina*, & *Io. Costaeus, de igneis medicinae praesidiis, lib. II.* & alii.

§. IV.

Sequuntur iam *scalpra rasoria*: horum numerum *Albucasis Lib. II* ad XL extendit, ex quibus *Io. Andr. a Cruce l. c.* selectum fecit, aliaque addidit, & tantum XIII laudat. *Scultetus* vero *l. c.* VIII. His adiicio *terebras* & *trepana* quamplurima, apud *Io. Andr. a Cruce* reperiunda, nullius fere usus, & adplicatu incongrua: cum tamen pluribus uno alterove haud indigeamus: praesertim quia in urbibus longe rarius trepanatio instituitur, quam in castris. Huc etiam refero *hamulos* sive *uncos*, quorum XVI *Albucasis l. c.*, *Andr. a Cruce* XIV, commendant: ex quibus I, II vel summum III seligi possunt.

§. V.

Sed cistas, armaria repositoriave chirurgorum diligentius perquirens, magnum invenio superfluorum atque inutilinm instrumentorum numerum, quae omnia si severe excutere vellem, dissertatio mea nimis fieret prolixa: quapropter sufficiat paucis solum hic indicare, *specula* uteri, ani, auris, oculi, orisque, tantae non esse utilitatis, ut quidam perhibent, eorumque usum rarissimum esse. Ita de *ferris* tam variae figurae & magnitudinis

dinis, itemque de *cultris*, *cultellis*, *cannulis*, *catheteribus*, *siphonibus*, *cucurbitulis*, tam corneis, quam vitreis, orichalceis & argenteis, variæ figuræ; *rostris* corvinis, gruinis, psitacinis, anaticis, olorinis, lacertinis; *glandiumque ilicibus*, *annulis constrictoriis*, *circinis* &c. idem summatim esset pronunciandum, dum paucissima ex his sufficere possunt. Quibus adsociari possunt tot *forcipes* & *forfices* diversæ magnitudinis & figuræ; tam variæ *acus*, *ad cataractam* deponendam deprimendamve; tot *syringotomi* diversi, tot *forcipes* ad urenda, scindenda & perforanda setacea, tam diversæ *machinæ* ad reponenda membra fracta, luxatave; quarum permultæ apud *Oribasium*, *Paræum*, *Scultetum* aliosque videri possunt; tot diversa *elevatoria* ad cranii fracturas; tam varii *scalpelli* ad venas secandas pertundendasve; tot *machinæ* ad dentes evellendos, glandesque plumbeas extrahendas, multaque alia eiusdem generis instrumenta.

§. VI.

Progredior iam ad FASCIAS, in quibus conficiendis & adplicandis nonnulli tam scrupulosi sunt, ut aliam fasciam ad pollicem manus, alteram ad pedis, aliam ad digitum medium, aliamque ad auricularem, requirant, sibique præparent. Speciatim vero in capitis fasciis quidam ita excedunt, ut septuaginta & plures pro eo descripserint atque delineaverint: cum tamen paucissimæ sufficere possint. Vid. *Galenus* de Fasciis, *Solingen*, aliique. Omitto iam alias partes. Quanta sit *fasciarum* ad reprimendas coercendasq; hernias copia? dicere haud potero: cum quilibet chirurgus & circumforaneus novam sibi fingat, suamque præ omnibus laudet, & tanquam maximum arcanum venditet. Hac occasione mihi in memoriam redit, quod ante paucos annos in Saxonia circumforaneus

neus

neus quidam celebris fasciam suam conficiendi artificium pro XII thaleris mihi tradere voluerit: qui cum illis talem mercaturam faciebat, ut ægroto nondum viso & absenti fascias suas venderet.

§. VII.

Huc etiam merito refero *lorum ex corio humano* paratum, quod in partu difficili & scrofulis summum levamen adferre quidam perhibent. Idem etiam alia præstare lora, ex animalibus confecta, experientia iam docuit: eandemque vim habent fasciæ vulgares ex linteo abdomini circumvolutæ. Hæc omnia non alio modo, quam stringendo atq; coarctando abdomen agere, inter omnes recentiores, haud superstitiosos, constat. Nam presso abdomine, premitur uterus; presso utero, urgetur fœtus, qui, molestiarum impatiens, diligentius exitum quærit, & hoc modo citius a partu liberatur parturiens. Nulla vis pellens in loro humano, a pellione ex calce & aqua deprompto paratoque, inveniri poterit; nisi concesserim, quod parturientis horror & ab isto loro abominatio, indeque enata alteratio, in spiritus agat, sanguinisque motum & partum acceleret. Haud secus etiam fieri autumo, quando *lapidem Aëtitem* femori alligant: ubi partim imaginatio, partim etiam femoris constrictio, operantur: utplurimum tamen sine successu optato: quia femoris compressio non tantam vim utero infert, quam ipsius abdominis. An vero *magnes*, secundum *Helmontium de magnet. vulnerum curatione p. m.* 706. §. 18. partum procuret, abortumque præcaveat? res est, quæ experientiæ repugnat.

§. VIII

§. VIII.

A fasciarum varietatibus, earumque viribus falso ipsis attributis &c. progressum facio ad *linteaminum & ligaturarum colores*: ubi non minor conscientiæ scrupulus in multorum imperitorum chirurgorum animis hæret, quemnam colorem eligant? *Colorem nigrum* in serico emplastri apoplectici necessario requiri, inde probare conantur, quia apoplexiam sæpissime mors sequitur: mortem vero nigram esse sibi imaginantur. Accedit etiam, quod mortuos nigra veste lugeamus: ergo bombycinum sive sericum nigrum esse debet. *Rubrum* vero *colorem* emplastro, cordis scrobiculo imponendo, ex illa ratione convenire putant, quia cor sanguinem rubicundum fundit recipitque. Eandem forte ob rationem in sistenda hæmorrhagia artus *filo rubro sericeo* ligant: atque ante venæ sectionem *ligamento rubro* venas constringunt.

§. VIIII.

Non minori diligentia *figuræ* observantur, quæ tam diversæ sunt, quantum inter se differunt imperitorum & superstitiosorum ingenia. In sacculo sive emplastro cordis regioni imponendo, figura cordis desideratur; quæ ita variat, prout quisque sibi cordis figuram imaginatur: (nam multi sunt in tonstrinis, qui corporis anatomen nunquam videre) quorum primus cordis figuram oblongam scindit ad manus & ultra longitudinem: alter brevem & parvam; alius magnam & gibbosam. Nulla tamen figura monstrosior, atque adspectu iucundior est, quam illa, quæ ventriculo imponitur. Cordis figuram facilius tanquam acu tangere possunt, quia quotidie cordis imaginem vident pictam. Stomachum figurâ rotunda, oblonga, semilunari, pyriformi, quadrata &c. imitantur. Nihil refert, qualis etiam sit figura.

§. X.

Venio ad *turundas* : quarum usus subinde egregius est in sistendis hæmorrhagiis vulnerum, peregrinis e corpore eliminandis, pure aliisque materiis nocivis absorbendis, & vulneribus aperte servandis. Contra vero abusus corpora nostra vehementer lædit. Exemplo sint sclopetorum vulnera, quibus post tertium diem turundæ magis nocent, quam prosunt. Impediunt enim rerum peregrinarum egressum, puris sanguinisque extravasati exitum: quibus fit, ut peregrina illa irritent vulnera atque pungant, materia collecta & stagnans magis corrumpatur, vulnusque rodat, sicque ampliorem cavitatem vulnerum faciat: ex quibus fistulæ, ulcera cacoethica, aliaque mala originem ducunt. Prætereo vulnera colli & faciei: in quibus turundæ plane rejiciuntur, quia cicatrices post se relinquunt valde deformes. Accedit etiam, quod nervos pungant, dolores sæpe vehementissimos aliave symptomata excitent. Fusius de *turundis* legi possunt *Hippocrates* noster, Medicorum parens, *C. Celsus*, *Fabricius ab Aquapendente*, *Magatus*, *Belloste*, & Excellentissimus IO. IAC. BAIERVS, Patronus studiorumque meorum Promotor & Hospes omni observantia colendus.

§. XI.

Pergo ad MEDICAMENTA *supervacanea* : quorum numerus immensus est, nomina portentosa sunt, compositiones ineptæ & diffusæ. *Numerus* adeo amplus existit, ut fere quilibet chirurgus sua arcana jactet, & quævis pharmacopœa sua singularia ostendat. Ad *nomina* vero *portensa* quod attinet, ex multis pauca tantum proferam: v. gr. *unguentum Apostolorum*, quod ea ratione hoc nomen obtinuit, quia XII ingredientibus, excepto oleo constat. *Vnguentum aureum & regium Mes.* nomen a colore

lore aureo habet; regium vero, quia reges aurum plurimum poſſident, vel ob egregiam ſuam vim atque efficaciam. *Emplaſtrum de Gratia Dei*, *Emplaſtr. Manus Dei D. le Mort*, *Emplaſtr. Divinum*, *Emplaſtr. Miraculoſum*: *Ceratum gratiæ Dei*, *Ceratum ſacrum Galeni ſive Diadictamnum.* Nonnullæ *compoſitiones* diverſas ingeniorum imaginationumque varietates haud obſcure oſtendunt. Proferam ſaltim tria potiora ſpecimina, nempe *oleum vulpinum*, *Ceratnm ex pelle arietina Arnoldi de Villa nova*, & *Vnguentum anſerinum Sennerti.*

§. XII.

Oleum vulpinum ex integra vulpe coquitur: *confer. Pharmac. Auguſtana. Ceratum ex pelle arietina Arnoldi de Villa nova* etiam ex integra pelle arietina coquitur ad lentorem usque, filtratur & inſpiſſatur, cui reliquæ ſpecies lege artis admiſcentur. Quæ, qualis & quanta vis medica atque efficacia ex his iam dictis medicamentis præ aliis ſperanda ſit? aliorum ſit iudicium. *Vnguentum anſerinum Sennerti* duobus modis paratur, nempe: ℞. Anſerem veterem & pinguem, ſuffocetur, deplumetur & exenteretur: exenterato immitte ceræ flavæ, butyri ovilli &c. &c. conſuatur, veruque affigatur & aſſetur. Liquor exſtillatus uſui ſervetur. In altero præparandi modo ſuadet, ut caryophyllis undique configatur anſer, vino albo abluatur, & foliis ſalviæ rorisque marini &c. infarciatur. *Confer. eiusdem Lib. 1 Medicinæ pract.* Sed (ſalva tanti experientiſſimique Practici autoritate) conſultius atque utilius fore puto, anſerem eiusmodi pinguem, undique caryophyllis confixum, pro Martiniano amicis & familiaribus ad comedendum apponere. Nam adeps ille, qui inter aſſandum exſtillat (concedente me virtutem ſpecificam in adipe anſerino) poſt aſſationem ſpe-

 ciebus

ciebus suis admisceri, superque ignem cum illis ebullire potest: nisi quis vim occultam (quod tamen Sennertus non fecit) in ipso ansere latere statuat.

§. XIII.

Dari adhuc multos huius generis opinionibus occupatos, sequenti exemplo probabo. Biennium est & quod excurrit, cum studiosus quidam generosus diceret, se arcanum quoddam efficacissimum certissimumque contra phthisin possidere, quod usu & experientia ita comprobatum sit, ut tanquam præstantissimum remedium a familiæ suæ Capitibus sanctissime servetur. Pruriebant mihi aures, crescebat sciendi cupiditas, rogabam, ut mecum illud comunicaret, omnia officiorum genera ipsi promittens. Renuebat: instabam urgebamq; fortius, respondebat: se hoc arcanum a beato Parente paulo ante eius obitum accepisse, & pietatem erga Beatum iubere, ut nemini revelet. Regerebam, eum pietatem erga Parentem non violare; sed potius multorum miserorum mala postea per me tolli posse. Dixit: *Generosum arcanum est, familia nostra dignum: mecum vivet, mecum morietur.* Silebam hac vice, quoties autem eum conveniebam, de arcano illo mihi sermo erat. Tandem precibus fatigatus verum arcani præparandi modum tradidit. Mortuo iam generoso iuvene, compositionem illam, ut & aliis innotescat, publici iuris facere licebit, quæ sequens est:

℞. Tres passeres vivos, viventesque depluma & aqua rosarum tepida lava, vivosq; in alembico claude, quibus adde 🜄 rectificatiss. ℔iß.
cinamom. cubeb. cordamom. ana. ʒij.
pulmonem vulpis dimidium
butyr. Majal. ℥j. M. destil. 🜂ne lent[o]
per XII horas.

Obse[r-]

Observandum, ut cito & diligentissime vitrorum iuncturæ claudantur, ne animæ passerum avolent, omnisque virtus abeat. Adhibendi modus est sequens: Aperiatur iunctura cultro, non tota, sed ex parte solum, cui æger nasum statim imponat, ut animæ ad cerebrum penetrent, illudque roborent. Deinde aperiatur alembicus, & spiritus in recipiente destillatus quotidie ter, nempe: mane post somnum, ante prandium, & post cœnam misero a xxx ad xxxv guttas propinetur in cochleari syrupo violarum repleto. Virtutem huius spiritus tantam esse affirmabat, daß wann die Lunge schon halb verfaulet sey / müsse sie doch wieder wachsen. Hæc hactenus obiter.

§. XIIII.

Oportunum autem est, ut de *superfluorum apparatu in pharmaceuticis compositionibus* pauca proferam. Exempli loco *primum* se offert *Balsam. Equit. S. Crucis*, quod CIV speciebus constat: *confer. Lemry Pharmac. p. m.* 646. 647. *Alterum* esto *Vnguentum Marciati*, vulgo *marciaton*, ex LX ingredientibus compositum: *tertium* sit *Vnguentum stomachale Franc. de Sale*, quod L species habet sibi dicatas: *quartum* erit *Oleum scorpionum magnum Matthioli*, quod XXXIII requirit; *Emplastrum Opodeltoch Mindereri* vero XXXII. An illa medicamenta ex tanta rerum copia composita, efficaciora sint aliis? prudentiores facile capient. Quid enim tam parva tamque refracta variarum rerum dosis operari poterit?

§. XV.

Ceterum non laudabo angustum nimis quorundam imperitorum chirurgorum promptuarium, quod

ſequenti vulgarique carmine horum practicorum medicamina enumerat:

Hartz/ Wachs/ Pech und Terpenthin
Ist der Feldscherer (ſub quo nomine chirurgi intelliguntur)
Medicin.

Quales cicatrices faciei, qualia damna aliis partibus hæc inferant? toto die videre licet, ita, ut verbis non opus ſit multis, ubi rerum teſtimonia adſunt.

§. XVI.

Neque vero etiam vitio carent chirurgorum quorundam *Vnguenta* & *Emplaſtra univerſalia*, quæ ad omnia accommodata ſunt. Hinc imperiti illi dicunt: Ich habe ein beſonder Pflaſter/ das alles heilet: es mag ſich jemand verbrannt haben oder gefallen ſeyn / vom tollen Hunde gebiſſen / oder vom Pferde geſchmiſſen / gehauen oder geſtochen ſeyn. &c. Novi etiam chirurgum, qui ob vires univerſales emplaſtro ſuo adſcriptas, illud *Pamphilium ſuum* appellet. Vox prodit artificem! ex fructu vel ſucceſſu infelici cognoſcetis eum. Hæc hactenus de *medicamentis in genere* loco ſpeciminis dicta ſunto.

§. XVII.

Supereſt, ut de quibusdam *in ſpecie* pauca dicam: quorum uſus vel nullus, &, ut vulgo dicunt, pro forma tantum eſt; vel noxius potius, quam utilis. Inter *inutilia nulliusque uſus medicamenta* refero *Emplaſtra*, quæ in *luxatione oſſis femoris ex acetabulo*, adhibentur: cum inter omnes peritos conſtet, emplaſtrum tale, qualecunque etiam ſit, tam magnum atque ponderoſum os in ſitu ſuo minime retinere poſſe. Nec majorem effectum in *fractura oſſis femoris* ex emplaſtro ſperare potero: quum non capiam, quomodo emplaſtrum per tam multo-

tam

tamque validos musculos in os vim suam exerere possit. Contra vero eorum noxam indicant molestissimi pruritus & inflammationes ibi sæpe contingentes, ab obstructione pororum cutis orti. Excipio fracturas maxillæ inferioris aliorumve ossium cuti vicinorum.

§. XVIII.

Moxam illam *Sinensium* iure meritoque in superfluorum numero habendam esse existimo. Exploratum enim habeo, tam a curiosis, quam experientissimis Practicis, nullam peculiarem vim specificam in illa *moxa* latere, sed ustione potius in partem affectam agere. Accedit, quod *Artemisia* eiusque lanugo alba *veræ moxæ* materia sit, quod Illustr. GEORG. WOLFFGANG. WEDELIVS, Fautor & Præceptor omni amore & observantia post mortem etiam colendus, in *Ephemerid. Acad. Nat. Curiosor. Decur. II. Ann. I. p.* 14. *usque* 19. sub inscriptione *Moxæ Germanicæ*, & *Andr. Cleyerus*, *Decur. II. Ann. IV. pag.* 1. *&* 2. satis docuerunt. Operæ itaque precium non est, ad exteros inque alterum orbem excurrere, quum in muris nostris quotannis crescat, &, quod in proverbio dicere solemus: *Ire per ambages, cum sint compendia, stultum est.*

§. XVIIII.

Necesse etiam est de medicamentis non solum *supervacaneis*, sed & *valde noxiis*, brevissime loqui. Infausto successu *sternutatoria* in cranii depressione miseris plerumque propinari, experientia & consideratio cerebri anatomica satis superque docent. In depressione enim cranii cerebrum ita premitur, ut vel totus, vel ex parte spirituum motus impediatur, miser mortuo similis, vel to quasi somno sepultus, iaceat. *Sternutatoriorum* vero *u* cerebrum vehementer exagitatur atque concutitur,

magis-

magisque adhuc læditur: quibus fit, ut omnes spirituum motus sensusque intercipiantur, & anima ex domicilio suo egredi cogatur.

§. XX.

Maius sæpe damnum, quam auxilium ex *fumo cinabaris* in resolvendis scirrhis ægri capiunt. *Fumus* ille *cinabaris* salivationem scirrhis, experientia teste, damnosam elicit, & pulmonibus haustus, illos ad phthisin facile disponit. *Corrosiva* scirrhis applicata cancrum generare, multi iam aliorum damno experti sunt & didicere. *Medicamenta* etiam *externa*, præcipue resolventia aut emollientia, aut quocunque modo irritantia, in occulto cancro magis nocent, quam prosunt. Cancrum enim, omni studio atque opera sopiendum, excitant magis atque irritant, sicque malum peius reddunt.

§. XXI.

Oleosorum & *pinguium* damna sæpenumero in ægrotantium corpora redundant: quod in Erysipelate ante triennium iuveni Generosissimo accidisse novi, id quod tandem causa mortis fuit. *Pinguia* enim & *oleosa* cutis poros obstruere atque obturare, sicque transpirationem, in Erysipelate summe necessariam, intercipere, nemo negabit. Neque parvum detrimentum *oleosa & pinguia* ossibus, tendinibus nervisque adferunt. Illa ossa cariosa, vulneraque tendinum aut nervorum pejora reddere, utinam tonsoribus & lippis notum esset. Excipe olea aromatica & balsamica, ut oleum caryophyllorum aliaque similia, de quibus plura in *Chirurgia* sua Excellentissimus Dominus *Præses*.

§. XXII.

In hæmorrhagiis vulnerum vasorum majorum, præsertim arteriæ cruralis aut brachialis, a non paucis chirurgis adhuc hodie *ferra candentia* adhiberi solent: quæ quidem

quidem utplurimum hæmorrhagias sistunt, si rite applicentur; verum post unum alterumve diem eschara, ab urentibus instrumentis facta, plerumque rursus decidit, novaque hæmorrhagia præter ægroti & chirurgi opinionem oritur, qua non pauci diem summum obiere. Hinc prudentiores chirurgi eis nunquam fidunt; sed potius ligatura convenienti vasa hæc claudunt. Nonnulli hæmorrhagias vulnerum *fortissimis escharoticis*, ut *lapide caustico*, *infernali*, *mercurio sublimato*, aliisve similibus compescere student: sed præterquam, quod idem inde metuendum, quod a cauteriis, dolores vehementes, & præsertim in partibus nervosis, convulsiones ipsas, easque sæpe lethales, producunt; ideoque noxiis medicamentis in talibus casibus merito accensentur.

§. XXIII.

OPERATIONES *supervacaneæ* & *perniciosæ* jam ordine sequuntur, ad quas merito refero *suturas* illas, quæ cum *bacillis*, *pennis*, *annulis elasticis aliisque ferramentis fiunt*. Quibus adjungenda sunt varia suendi genera & modi, de quibus fusius egit Gallus *de la Vauguion* dictus, in *Tract. de operat. chirurg.* Tab. VIII. IX, X, IX & XII.

§. XXIIII.

Alterum superfluum nocivum in operationibus est illa *præter necessitatem repetita vulnerum, fracturarum & luxationum tractatio* vel *deligatio*, quæ tam perniciosa est, ut non solum curationem non promoveat, ut vulgus credit, sed potius eam impediat irritamque faciat, & sæpissime dolores vehementissimos, aliquando vero convulsiones & hæmorrhagias excitet, vulnerumque oras iam fere coalitas, effringat, ossa fracta vel luxata, in situm multo labore & ægroti dolore reposita, iterum disjungat: quod exemplis uberius demonstrare haud

erit difficile. Quid enim magis naturæ contrariatur, eiusque intentionem intercipit, quam *quotidiana labrorum leporinorum deligatio & inspectio?* quum tamen secundum expertissimorum experientiam ante quartum vel tertium diem aperiri non debeant, nisi singulare symptoma hoc urgeat. Idem etiam sentiendum de *reiterata & frequentiori vulnerum abdominis deligatione*, quæ primum ante tertium diem, quod Excellentissimus *Dn. Præses in chirurgia sua p.* 76. *§.* 10. docuit, non solvenda; post hanc vero die secundo, ut eo melius oræ vulneris concrescant. Eandem methodum in *Anevrismatis aperti, amputati brachii, pedis, femorisve deligatione* sequendum esse, haud sine ratione suadeo. Non tamen in omnibus vulneribus hæc rarior tractatio promiscue commendatur, neque omni tempore: nam tempore æstivo, imprimis canicula ardente, quia facile putrida fiunt, aut vermiculi in eis generantur, quotidianam desiderant deligationem. Ceterum de omnibus vulneribus in universum observandum est, *quod quotidie ter repetita deligatio, & in illa tam frequens aeris admissio, magis noceat, quam prosit*: nisi forte sit casus valde singularis aut desperatus. Fusius vero de vulneribus raro tractandis legi merentur *Cæsaris Magati* & *Io. Baptistæ Magati* de hac materia *Libri.*

§. XXV.

Luxationum ligaturæ ante 6. vel 7. diem quoque non solvendæ, nisi dolores a nimia constrictione fasciarum, pruritus & inflammatio solutionem urgeant, *Conferat. Dissertat.* sub Præsidio ILL. *Friderici Hoffmanni*, medicinæ rationalis instauratoris felicissimi, *De luxationum synthesi in genere, a Io. Godofr.* Grubhmann *Halæ* 1703 *habita, Capite V. §. XXII.* Huc etiam referenda *toties cancri repetita deligatio* perniciosissima, quæ hoc exitiosum pestiferumque

que malum magis suscitat atque irritat, miserosque infeliciores reddit. Hæc de *vulnerum, luxationum fracturarumque deligationibus præter necessitatem repetitis* dixisse sufficiant.

§. XXVI.

Ad damnosa superflua, quæ in curandis vulneribus observantur, pertinet quoque *puris & materiæ e vulneribus nimis solicita expurgatio sive abstersio.* Peradoxon hoc dictum esse nonnulli existimabunt, quod tamen, si rem accuratius paullo contemplamur, in omnibus fere vulneribus multum nocere, facile deprehendamus. Dum enim materia purulenta nimis scrupulose expurgatur vel detergitur, tritu illo atque frictione, nova, mollissima & recens nata caro abstergitur & destruitur. Sic natura in suo opere impeditur curatioque retardatur.

§. XXVII.

Magnum detrimentum & sæpissime mortem ipsam experiuntur ægroti, quando *trepanatio* in casibus ab alto, ictibus, contusionibusque capitis quibuscunque mox, aut minus cito, ut nonnulli solent, suscipitur. Plurimi enim casus, ictus vel contusiones leviores sunt, & operatione tali periculosa atque ancipiti non indigent, multoque tutiori sæpe methodo hoc malum medicamentis discutientibus ac resolventibus abigi potuisset. Quia etiam periculosa & incertissima operatio est, omnia tentanda sunt primum, quæ tentari possunt, antequam ad hanc operationem progrediamur. Nam paucissimi, qui hanc operationem sustinuerunt evadunt, sed plerique moriuntur. Huic periculo adjuncta est loci, in quo sanguis stagnat incerta cognitio, ita, ut aliquando bis ter vel sæpius trepanetur, donec locus stagnantis extravasatique sanguinis inveniatur. Sanguis enim, si sub bre-

gmate finiſtro, vel in occipite latet, nihil juvabit trepanatio in bregmate dextro inſtituta trepanatio, & ſic vice verſa. In infantibus junioribus cranii depreſſio *Emplaſtro Hildani* ſæpe elevari poteſt, teſte tam probatiſſimo Autore, *Confer. eius Centur. II. Obſ. V.* cui tamen *Ioh. Van Horne* & ILLVSTR. iam vero Beatus IO. BOHNIVS, dum in vivis eſſet Fautor plurimum etiam poſt cineres colendus, cuius oſſa bene quieſcant, *in officio medici duplici Part. I. p.* 508. minime adprobant, ejusque uſum negant: *Conferatur quoque eiusdem* BOHNII *Diſſ. de trepanationis difficultatibus.*

§. XXVIII.

Exitioſa etiam ſæpe eſt nimis *feſtinata Embryonum ex utero materno per inſtrumenta eductio*: ubi non raro factum, quod infans talis ægrotus vel in partu debilis, laſſus, fatigatusque, pro mortuo habitus, crudeliſſimo modo dilaniatus ſit: qualia infanticidia adhuc ſæpe numero committuntur: cum tamen agili aptaque manuum adplicatione, conveniente fœtus in utero volutione & artificioſa ex eodem extractione, vivi ſæpe educi conſervarique potuiſſent.

§. XXIX.

Procreationem ſobolis, hominumque ſocietatem minuit *in herniarum curatione ſuſcepta caſtratio*: quæ, quamvis hodie non amplius tam frequens ſit, quam olim, tamen aliquando adhuc ab improbis imperitisque chirurgis, imprimis vero circumforaneis & circulatoribus, & quidem ſæpe præter omnem neceſſitatem, pernicioſiſſimo conſilio exercetur, atque inſtituitur. Notabile vidi exemplum: cum circumforaneus quidam, (qui iam vita exceſſit) novem vel undecim (ſi recte memini) teſti-

testiculos virorum à se exsectos hominibus monstraret, illisque de suis peractis operationibus, quasi re bene gesta, gloriaretur. Quidam amicorum suorum eosdem testes adhuc servat. Narrabat etiam idem circumforaneus, se canem magnum habuisse, qui ita edoctus fuerat, ut in operatione hero suo semper sic adstiterit, testiculumque resectum tam accurate ore exceperit, deglutieritque, ut nemo adstantium id sentire vel percipere potuerit. Quoties vero ab ægro vel adstantibus interrogatus, ubinam testiculus deficiens? respondit, se cum intestino prolapso testem in abdomen reposuisse, ut eo melius in posterum intestini prolapsus impediatur. Duo quoque exempla castrationis in hernia narrat ILL. BOHNIVS *l. c. p.* 521. 522. quæ Lipsiæ contigere. Plurimas hernias sine sectione & sola fascia herniali: omnes vere sine castratione, si sarcocelen excipias, curari posse, peritis res non adeo est ignota. De testium sphacelo hic sermo quoque non est: cum per se constet, quod *immedicabile vulnus, vel membrum ense recidendum sit, ne pars sincera trahatur.*

§. XXX.

A partibus virorum, generationi dicatis, regredior ad *infantem iam recens natum:* qui rudis obstetricis sævitiam, brevi post partum, sæpe patitur. Ligato enim umbilico, immanis obstetrix infantis os aperit, & *indicis digiti ungne linguæ frenulum disrumpit:* ex quo eiulatus & dolores vehementes, nonnunquam convulsiones & maiora symptomata nascuntur. Consuetudo hæc obstetricum inde suam originem traxit: quia viderunt, sæpe infantibus linguæ frenulum a chirurgo solutum esse, quod loquelam sermonemque impedierat: quare, ne hoc inposterum fiat, frenulum statim rumpere volunt: existimantes, neminem loqui posse, cui frenulum non solu-

tum sit: cum tamen inter decem millia infantum, vix uni solutio frenuli sit necessaria.

§ XXXI.

Quam delorosa sit nonnullorum chirurgorum *Ganglii curatio?* illis, qui dolores tulerunt, loqui licet. Quidam pugno, ut von *Meekren*, alii ligno latiori & plano, ganglion ita percutiunt, ut æger manum vix sentiat; alii mox malleo ligneo verberant, id quod etiam *Helvetius* suadet. Cum aliis & multo tolerabilioribus modis, medicamentis in principio, frictionibus & pressionibus lenioribus sæpe tolli potuissent.

§. XXXII.

In *secandis venis* quidam circuli sanguinis ignorantiam manifeste satis produnt, quando *venam bis ligant*, infra nempe & supra sectionis locum: ex quibus videmus eos circulationem sanguinis, ligandi modum ipsamque venæ sectionem ignorare. Quare etiam accidit, ut, ligata vena infra vulnusculum inflictum, sanguis non fluat: causam vero cur hoc fiat, dicere non possunt; sed putant, ob lentorem vel inopiam, sanguinis motum tardiorem fieri.

§. XXXIII.

Quotidie etiam fere accidit, *quod dentes omnes dolentes, sive integri sint, sive erosi & cariosi* a chirurgis *extrahantur*, miserisque persuadeant, dolores a putrido dente semper oriri; qui, si tolli debeant, necessario extrahendu[s] esset. Exemplum tale in conjuge civis Erfurtensis vidi, quæ fere singulo anno unum vel alterum dentem suasu chirurgi sibi evelli curaverat, donec tandem IV anteriore[s] tantum superessent; reliqui vero omnes deficiebant. Notissi-

mun

mum vero eſt, ſæpiſſime dentium dolores a catarrhis ortum duxiſſe, & medicamentis, doloribus eorumque cauſis adaptatis convenientibusque curatos eſſe, & quotidie adhuc curari. Quapropter dentium ſanorum ſive integrorum extractionem non inſtituendam eſſe cenſeo: præſertim quia ſæpe periculoſa ſequuntur ſymptomata. Tantum de SVPERFLVIS CHIRVRGORVM.

§. XXXIIII.

Reſtant CAVSAE *ſuperfluorum* iam inquirendæ, unde nempe iſtæ lacrymæ, oculive rubri? vel undenam iſta mala? quas paucis perveſtigare conabor. Supervacaneorum cauſas varias eſſe exiſtimo: quarum *prima* forte eſt *Medicinæ & Chirurgiæ ſeparatio*: HIPPOCRATEM, GALENVM, AVICENNAM, ALBVCASIN, AEGINETTAM, AETIVM AMIDENVM, CORN. CELSVM, ORIBASIVM, VESALIVM, FALLOPIVM, SEVERINVM, FABRICIOS, aliosque multos, medicos & chirurgos ſimul fuiſſe, illorum hiſtoriæ & ſcripta ſatis oſtendunt. Separationis vero medicinæ & chirurgiæ occaſio fuit magnorum Practicorum cumulatus labor, magnusque ægrotorum numerus, qui tantus ſæpe erat, ut omnes ægrotos uno die viſitare, iisdemque debitam opem ferre non potuiſſent, niſi alios in ſubſidium adſciviſſent. Ob quam cauſam ſibi miniſtros adiungebant, qui manuales operas, & præſertim deligationes vulnerum, ulcerum, fracturarum, luxationumque ſemel inceptas continuabant. Hi ſervi tandem audaciores facti, operationes ipſas in ſe ſuſcipiebant; tandem vero medicorum ſive dominorum directorio plane ſe ſubtrahebant, & peculiare artis genus formabant: qui vero, quoniam ſolida ſcientia erant deſtituti, varia abſona & incongrua in ar-

tem hanc nobilissimam introduxerunt: de quibus plura *Bohnius loc. cit. p.* 480. 481.

§. XXXV.

Altera causa, est chirurgiæ tyronum *breve nimis discendi tempus*, quod utplurimum triennium haud excedit: quo tempore, præsertim, quia in plerisque tonstrinis paucas operationes vident, atque debito modo non informantur, sed plerumque barbæ tantum cura ipsis committitur, artem hanc addiscere rite non possunt. Interea tamen, quando triennium præteriit, so heißt es / er hat ausgelernt / und versteht offt alsdenn noch nicht den Anfang. Quibus accedit, quod tyrones illi, quando tonstrinam intrant, sæpe vix duodecimum ætatis annum superaverint. Quantum vero hinc hac ætate capere possint, vel quale iudicium in tanta scientia habeant? quisque facile perspiciet; illud enim, quod Maioribus in proverbio erat: Verstand kommt nicht vor Jahren / adhuc verum esse, toto die conspicimus. His coniungenda est *magistrorum in docendo* partim *inscitia*, qui sæpe ipsi artem, quam profitentur, ignorant; partim *invidia*, tanquam causa *tertia*: metuunt enim plerique magistri aliquando a tyronibus suis praxeos detrimentum, & hinc debito modo eos non instruunt. *Quartam* esse existimo *anatomes & virium medicamentorum ignorantiam*, quæ ex §. 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 29 & 32 colligi possunt. Ceterum ILL. HEVCHERVS, Poloniarum Regis Archiater, multa damna & noxas, ex anatomes ignorantia in chirurgia oriundas, notavit, quas in *dissert. de Chirurgo insonte*, a §. 1 ad 10 fusius tradidit: Chirurgo enim in anatome hospite nihil inconvenientius, nihilque periculosius.

§. XXXVI

§. XXXVI.

Quintam constituit causam *eruditionis atque peritiæ in chirurgia persuasio*: dum vel recordantur, se peritos in chirurgia magistros felicesque habuisse, quare, se eosdem esse sibi persuadent; vel dum aliam vanam ob rationem falso credunt, se multum scire, & tamen parum vel nihil sciunt. Multum etiam in felicem manum ponunt, dum dicunt: *mea manus tam felix est, quam alterius*: male distinguentes inter manum felicem & peritiam veram chirurgicam. Quidam imperiti chirurgi medico se doctiores putant, &, quæ ab ipso præcipiuntur, suspenso naso attendunt, putantes, neminem chirurgiæ notitiam habere posse, nisi qui in illorum tonstrinis versatus fuerit: cum tamen ibi minime sit locus multa discendi. *Sexta* causa erit *superstitio*, in §. 7, 8 & 9 commemorata: qua multa inutilia & noxia in totam Medicinam irrepserunt. *Septima* sit *festinatio nimia in casibus arduis & dubiis*, §. 27 & 28. *Octava* causa esse poterit *huius sæculi status & vivendi ratio*: qua ab idiotis aut malevolis vitio sæpe vertitur medico, quando Lithotomiam, Embryulciam & alias operationes chirurgicas suscipit. *Nona* erit *Magistratus Medicorumque* & præsertim *Physicorum urbium ordinariorum conniventia*: dum empiricis facultatem chirurgiam exercendi permittunt: unde non nisi inepta in chirurgiam introduci solent. *Decima* vero est chirurgorum *ostentatio*, peregrino vocabulo, *charletaneria* dicta, quæ tum magno instrumentorum, præsertim inutilium apparatu, cum medicamentorum nimia copia & varietate committitur, ea inprimis de causa, ut spectatoribus reique chirurgicæ ignaris, ac si peritissimi essent, persuadeant, maiusque inde lucrum capiant. Imo non pauci *nova instrumenta*, eaque præter necessi-

tatem, *excogitare satagunt*: eum potissimum in finem, ut, se aliquid novi invenisse, gloriari queant. Huc pertinet ea ostentatio, quando nonnulli (id quod chirurgi castrenses quidam saepe facere consueverunt) gloriantur, se hoc vel illo anno *tot pedes totque brachia amputasse*; sed quonam successu, sive qua de causa, saepe ipsi ignorant. Sub eodem titulo etiam comprehendi potest *certi arcani praestantissimi venditatio*: quod tamen, si rite consideratur, nihil minus est, quam arcanum.

§. XXXVII.

Sequitur denique *causa undecima*, nempe *avaritia*: quae in plurimorum chirurgorum animis totius chirurgiae omniumque operationum praecipuus finis est: cuius exempla in §. 6, 24, 25, 27, 29 & 33 commemoravi. Tot enim vulnerum praeter necessitatem deligationes, herniotomiae, castrationes, dentiumque dolentium non cariosorum extractiones, praecipue propter pecuniam fiunt; quia operationes multo maiori pecuniae summa solvuntur, quam medicamentorum applicationes. Simile exemplum Excellentissimus Praeses, Fautor omni observantia colendus, in *Chirurgia sua p.* 15 narrat de herniotomo quodam, qui herniam in puero, hic Altorfii, sectione curandam, susceperat, atque etiam clam secuerat: cum tamen fascia herniali facile curari potuisset; qui etiam ab illo interrogatus, lucri causa se hoc fecisse, confessus est: pro fascia enim vel ligamento, respondit, vix ultra imperialem solvi a vulgo; sed pro sectione decem & plures. Denique in vulnerum ulcerumque curatione saepe avaritiam produnt, dum sanationem studio impediunt: quando eis, iamiam consolidandis suppurantia, vel caustica imponunt, aut partem laesam irritant, ut curatio prolongetur: quod etiam *Eckardus* in seinem verwegenen Chirurgo p. 86 sequentibus testatur verbis:

Die

Die Chirurgi, wann sie sehen / daß die Patienten an ihrem Schaden besser werden / fahen den Schaden an zu reitzen / umb die Cur zu verlängern / damit sie mehr verdienen. Quæ malitia ita invaluit, ut vulgus eam iam cognoverit, eademque *Eckardi* verba iis sæpe exprobret; quod vero Chirurgi honesti omni studio evitare solent, & in curationibus ita progrediuntur, sicuti viros bonos piosque decet, atque conscientia Christiana requirit.

DVm Chirurgorum quæcunque superflua taxas,
Et removere doces omne supervacuum,
Sic medicam Temet didicisse fideliter Artem,
Purgatumque Tuum hinc enitet ingenium.

Benevolæ gratulationis causa
f.
IO. IAC. BAIERVS, D.
& Prof. Med. Primarius.

NObilis hic artis, SCHVTTENE, superflua monstras;
Noscitur ingenium, quale sit, inde Tuum.

Benevolæ gratulationis ergo
posuit
PRAESES.

